

DOI: 10.32999/ksu2307-8030/2021-41-13

УДК 351:336(477)

Магро А.О.

аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4092-5676>
E-mail: mahroanhelina@gmail.com

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ УПРОВАДЖЕННЯ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: ФІНАНСОВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ

Із упровадженням реформи децентралізації починаючи з 2014 р. Україна стала на новий етап свого розвитку. Зміни, що відбуваються під впливом реформи, передусім стосуються структури місцевих бюджетів, адже саме вони є ключовою фінансовою основою становлення адміністративних одиниць. Метою статті є дослідження сучасної структури місцевих бюджетів в умовах проведення реформи децентралізації для оцінювання майбутніх дій керівників ОТГ у розвитку територій. У статті досліджено та проаналізовано фінансові результати реформи, отримані за рахунок аналізування динаміки, структурного та порівняльного аналізу статичних даних. За результатами дослідження виявлено чинники формування сучасної структури місцевих бюджетів. Визначено, що запорукою розвитку територіальних громад стануть відповідні управлінські рішення керівництва ОТГ щодо формування, раціонального та ефективного розподілу фінансових ресурсів разом із використанням отриманих повноважень від уряду України.

Ключові слова: реформа децентралізації, об'єднані територіальні громади, місцеві бюджети, структура місцевих бюджетів, фінансові результати.

Магро А.А. ОЦЕНКА РЕЗУЛЬТАТОВ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ В УКРАИНЕ: ФИНАНСОВЫЙ АСПЕКТ РАЗВИТИЯ

С внедрением реформы децентрализации начиная с 2014 г. Украина стала на новый этап своего развития. Изменения, происходящие под влиянием реформы, в первую очередь касаются структуры местных бюджетов, ведь именно они являются ключевой финансовой основой становления административных единиц. Целью статьи является исследование современной структуры местных бюджетов в условиях проведения реформы децентрализации для оценки будущих действий руководителей ОТГ в развитии территорий. В статье исследованы и проанализированы финансовые результаты реформы, полученные за счет анализа динамики, структурного и сравнительного анализа статистических данных. По результатам исследования выявлены факторы формирования современной структуры местных бюджетов. Определено, что залогом развития территориальных общин станут соответствующие управленческие решения руководства ОТГ по формированию, рациональному и эффективному распределению финансовых ресурсов вместе с использованием полученных полномочий от правительства Украины.

Ключевые слова: реформа децентрализации, объединенные территориальные общины, местные бюджеты, структура местных бюджетов, финансовые результаты.

Mahro Anhelina. EVALUATION OF THE RESULTS OF THE IMPLEMENTATION OF DECENTRALIZATION REFORM IN UKRAINE: FINANCIAL ASPECT OF DEVELOPMENT

Every inhabitant of a village or city has the right to modern medicine and education, accessible and high-quality administrative, communal, social services, good roads, clean and lighted streets. To this end, decentralization is taking place in Ukraine – the transfer of powers and finances from state authorities as close as possible to the people – local governments. Since 2014, Ukraine has entered a new stage of its development. The changes taking place under the influence of the reform primarily concern the structure of local budgets, as they are the key tool for the formation of newly created administrative units. Today, local budgets are a key component of the budget system of Ukraine. At the expense of local budgets are the main economic and social changes. Local budget is the financial base of local government, an instrument of state regional policy, plans for the formation and use of financial resources of local communities, the main lever of financial equalization, the main source of financial resources. Maintenance and development of the local economy, solving local, social problems and raising the welfare of the population of the territories. Therefore, it is very important for the local communities to follow the changes formed under the influence of the decentralization reform, to analyze its financial results, for its further development. The purpose of the article is to study the current structure of local budgets in the context of decentralization reform to assess the future actions of OTG leaders in the development of territories. The article examines and analyzes the financial results of the reform, obtained through the analysis of dynamics, structural and comparative analysis of static data. According to the results of the research, the factors of formation of the modern structure of local budgets are revealed. It is determined that the key to the development of territorial communities will be the relevant management decisions of the OTG leadership on the formation, rational and efficient allocation of financial resources, together with the use of powers received from the Government of Ukraine.

Keywords: decentralization reform, local communities, local budgets, structure of local budgets, financial results.

Постановка проблеми. У 1997 р. Україною було ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування, що визначала основні принципи та механізми самоврядних органів влади. Відповідно до положень Хартії місцевого самоврядування та низки прийнятих законів після 1 квітня 2014 р., було створено дієвий і спроможний інститут місцевого самоврядування – об'єднані територіальні громади (ОТГ), основою яких почали виступати місцеві бюджети.

Перетворення, що відбуваються на території України завдяки ефективному впровадженню реформи, внесенню змін до Бюджетного та Податкового кодексів, Конституції України щодо децентралізації, посилюють значимість місцевих бюджетів для ОТГ. Саме

тому аналізування стану структури місцевих бюджетів, фінансових результатів, отриманих завдяки впровадженню реформи децентралізації, є запорукою прийняття правильних управлінських рішень територіальних громад у напрямі їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За роки існування реформи децентралізації збільшилася кількість наукових праць, присвячених розгляду місцевих бюджетів. Такі вчені, як Ю. Ганущак [1], О. Берднова [2], О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко [3], В.В. Зубенко, А.С. Крупник, Т.А. Шаповал, О.В. Голинська [4], С.І. Юрій, В.Г. Дем'янишин, О.П. Кириленко [5], В.І. Кравченко [6] та ін., розглядають розвиток та структуру місцевих бюджетів за

різними аспектами, висвітлюючи проблеми, що виникають у процесі їх дослідження.

Незважаючи на достатню кількість праць, присвячених проблемам формування місцевих бюджетів, актуальність цієї теми є невичерпною, оскільки сучасна Україна знаходиться у постійному розвитку євроінтеграційних процесів, децентралізації влади та економічній і політичній нестабільності.

Мета статті – оцінити фінансові результати впровадження реформи децентралізації в Україні, на основі оцінювання виділити основні чинники, що формують місцеві бюджети для подальшого розвитку ОТГ.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Здобувши незалежність, в Україні була сформована бюджетна система, котра зосереджувалася на надмірній централізації влади. Своєю чергою, це позбавило місцеве самоврядування можливості самостійно та раціонально витратити отримані кошти, тим самим зменшуючи мотивацію економічного розвитку на місцях та погіршуючи життя мешканців відповідних територій країни.

Із 1997 р., коли Україною було ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування, розпочався розвиток місцевого самоврядування. На протязі 1997–1999 рр. було прийнято низку нормативно-правових актів: Закон України «Про місцеве самоврядування України (1997 р.); Конституція Автономної Республіки Крим (1998 р.); Закон України «Про місцеві державні адміністрації (1998 р.); Закон України «Про столицю України – місто-герой Київ» (1999 р.), що розмежовували та встановлювали повноважень окремих регіонів України. Але прийняття цих актів не прискорило реорганізацію системи публічної влади в державі.

Суттєві зміни розпочалися після 1 квітня 2014 р., коли було ухвалено Концепцію реформування місцевого самоврядування і територіальної організації влади в Україні, з прийняттям законів «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015) та внесенням змін до Бюджетного і Податкового кодексів щодо децентралізації.

Результатом таких змін стало створення об'єднаних територіальних громад, основою яких почали виступати місцеві бюджети. Їхня роль для ОТГ є дуже важливою, бо саме вони виступають фінансовою базою місцевого самоврядування, планом формування і використання фінансових ресурсів територіальних громад.

Так, із прискореним зростанням ОТГ в Україні, що відбулося за рахунок ефективного впровадження реформи децентралізації, з року в рік вага місцевих бюджетів поступово збільшується. Про це свідчить одне з найголовніших досягнень децентралізації – збільшення доходів місцевих бюджетів у Зведеному бюджеті України.

До того як була розпочата реформа децентралізації, у державному бюджеті зосереджувалася більша частина фінансових ресурсів, тоді як на місцеві бюджети відводилося лише незначну їх частку. Починаючи з 2014 р. така ситуація поступово змінювалася, що й стало запорукою позитивного розвитку територіальних громад (рис. 1).

Із 2014 р. відбувається значне збільшення доходів місцевих бюджетів. Так, станом на 31.08.2020 дохід сягнув 312,2 млрд грн, що на 223,2 млрд грн більше, ніж у 2014 р. Такі позитивні результати свідчать про зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування, їх участі у розв'язанні актуальних проблем розвитку держави, що є прямим наслідком дії реформи децентралізації.

Ще одним позитивним наслідком децентралізації, що відобразився на місцевих бюджетах, є збільшення частки доходів місцевих бюджетів у ВВП. Як відомо, ВВП є одним із ключових показників, що визначає рівень надходжень до державного та місцевих бюджетів.

Із початком реформи децентралізації та утворенням ОТГ частка доходів місцевих бюджетів у ВВП поступово збільшується – із 5,6% у 2014 р. до 7,8% станом на 31.08.2020 (рис. 2).

Отримані результати зумовлюються розвитком та розширенням повноважень органів місцевого самоврядування, їх зацікавленістю у поповненні бюджету за рахунок залучення фінансових резервів, отриманих від ефективного адміністрування податків і зборів, що, своєю чергою, призвело до росту власних доходів місцевих бюджетів (рис. 3).

У 2019 р. порівняно з 2018 р. власні доходи загального фонду місцевих бюджетів України зросли на 17% і становили 40,1 млрд грн. У 2020 р. власні доходи загального фонду місцевих бюджетів України за затвердженим планом становитимуть 291,9 млрд грн, такий ріст доходів став можливим за рахунок позитивного впливу децентралізації на формування ресурсної бази місцевих бюджетів, передусім за рахунок податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), який за підсумками січня-вересня 2019 р. становить 58% усіх надходжень



Рис. 1. Динаміка доходів місцевих бюджетів України за 2014–2020 рр., млрд грн

Джерело: складено автором за даними [7]



Рис. 2. Динаміка частки доходів місцевих бюджетів у ВВП, %

Джерело: складено автором за даними [8]

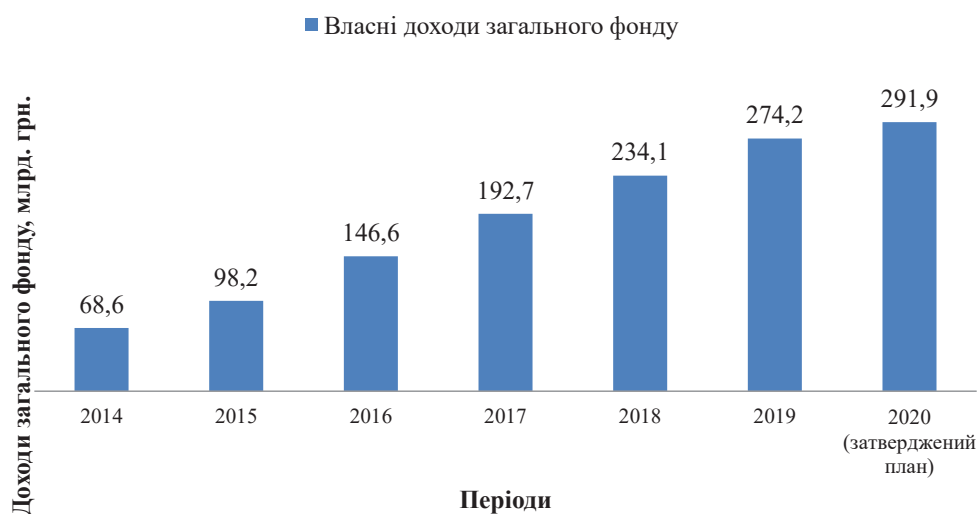


Рис. 3. Власні доходи загального фонду місцевих бюджетів, млрд грн

Джерело: складено автором за даними [9]

806 ОТГ (табл. 1). У 2019 р. порівняно з 2018 р. за аналогічний період надходження від ПДФО зросли на 19,3%, у грошовому виразі – на 2,8 млрд грн та становили 17,4 млрд грн.

Надходження від акцизного податку суттєво не змінилися, але зменшилися на 0,9%, пояснюється це тим, що існують певні проблеми нелегального продажу підакцизних товарів.

Натомість доходи від місцевих податків і зборів показують позитивний ріст за кожним показником.

Так, надходження від плати за землю становили 2,9 млрд грн, що у грошовому виразі порівняно з аналогічним періодом минулого року збільшилися на 645,8 млн грн, або на 28,3%. Надходження в бюджет від єдиного податку на нерухоме майно у 2019 р. порівняно з 2018 р. зросли на 15,3% та становили 2,3 млрд грн, значною мірою це відбулося за рахунок зростання мінімальної заробітної плати, розвитку малого підприємництва та змін у Податковому кодексі.

Надходження до бюджету від сплати податку на нерухоме майно зросли у 2019 р. на 34,8%, або на 98,3 млн грн. Незважаючи на те що дохід від сплати цього податку збільшився, порівнюючи доходи від інших видів надходжень, він має незначну частку у власних доходах ОТГ.

Це спричинено тим, що в українській практиці податок на нерухоме майно розраховується залежно від площі об'єкта, тоді як у зарубіжних країнах установлюється від вартості об'єкта нерухомості. У цьому напрямі, на жаль, державою ще не прийнято достатньо нормативно-правових актів, котрі б давали змогу ОТГ розширити дохідну частину від даного податку.

Загалом у період 2014–2020 рр. у контексті децентралізації відбулося реформування бюджетної системи, міжбюджетних відносин, відбулися зміни у податковому законодавстві. Такі дії уряду сприяли підвищенню рівня фінансового забезпечення ОТГ та забезпечили формування нових прогресивних відносин в управлінні фінансовими ресурсами, а також створили умови для мотивації органів місцевого самоврядування до нарощування дохідної бази власних бюджетів.

Із процесом зростання дохідної частини місцевих бюджетів відбувається зростання їхньої видаткової частини (рис. 4).

Станом на 31.08.2020 сума видатків місцевих бюджетів України становила 492,9 млрд грн. Завдяки нагромадженню у дохідній частині місцевих бюджетних коштів органи місцевого самоврядування здійснюють видатки на соціальний та економічний розвиток відповідних територіальних громад (табл. 2).

Таблиця 1

Структура доходів ОТГ за підсумками січня-вересня 2019 р., млн грн

Найменування платежів	Надходження за 9 місяців 2019 р.	806 ОТГ (8 315,3 тис осіб) у тому числі:				
		665 ОТГ, утворених у 2015–2017 рр. (5 620,47 тис осіб)			141 ОТГ, утворених у 2018 р. (2 694,6 тис осіб)	
		Надходження		Відхилення		Надходження за 9 місяців 2019 року
		9 місяців 2018 року	9 місяців 2019 року	+/-	%	
Всього	28117,0	14592,0	17406,5	2814,5	19,3	10710,5
Податок на доходи фізичних осіб	16261,2	8290,1	9884,1	1594,0	19,2	6377,1
Акцизний податок (всього)	1887,0	1136,1	1124,9	-11,2	0,9	762,1
– у т. ч. акцизний податок із палива	1267,1	899,6	855,9	-43,7	0,9	411,2
Місцеві податки і збори (всього)	8818,3	4633,8	5694,7	1060,9	0,2	3123,6
у т. ч.:						
– плата за землю	4218,2	2281,6	2927,4	645,8	28,3	1290,8
– єдиний податок	3930,0	2047,0	2360,0	313,0	15,3	1570,0
– податок на нерухоме майно	623,6	282,4	360,7	98,3	34,8	242,9
Плата за надання адміністративних послуг	325,1	175,7	190,4	14,7	8,4	134,7

Джерело: складено автором за даними [10]

Таблиця 2

Порівняльний аналіз витраток місцевих бюджетів за функціональною ознакою за 2018–2019 рр., млрд грн

Функціональна ознака	2018	2019	Частка у загальному обсязі витраток 2019 р.	Відхилення	
				+/-	%
Освіта	165,7	187,1	34	21,4	11
Пенсії	7,85	8,9	2	1,05	12
Медицина	93,2	89,8	16	-3,4	4
Правоохоронні органи	1,2	1,3	0	0,1	8
Транспорт	42,3	40,7	7	-1,6	4
Відсотки за запозиченнями	0,6	0,8	0	0,2	25
Соціальний захист	137,6	94,2	17	-43,4	46
Чинівницький апарат	27,9	34	6	6,1	18
Інші галузі економіки	34,4	40,6	7	6,2	15
Культура та спорт	18,8	21,5	4	2,7	13
Комунальне господарство	30	34,3	6	4,3	13
Сільське господарство	0,3	0,4	0	0,1	25
Охорона довкілля	3	3,4	1	0,4	12
Паливно-енергетичний комплекс	0,006	0,009	0	0,003	33
Всього	562,8	557,01	100		

Джерело: складено автором за даними [12]

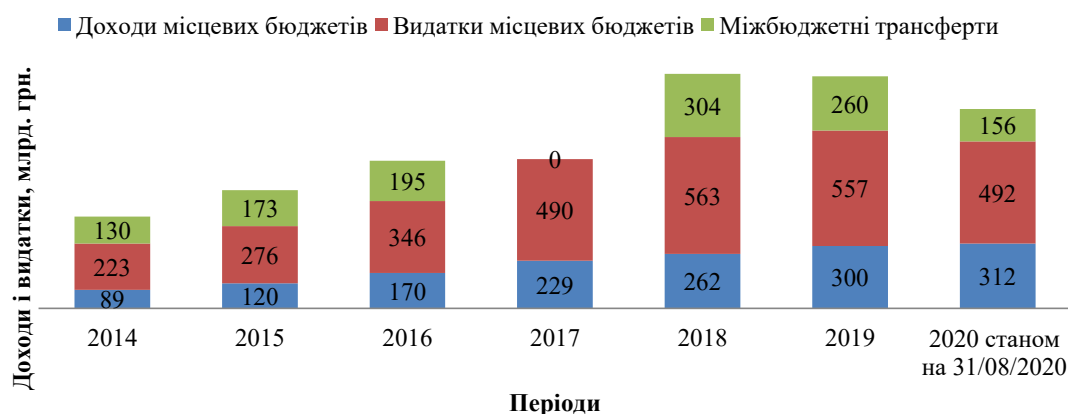


Рис. 4. Динаміка доходів і витраток місцевих бюджетів України за 2014–2020 рр., млрд грн

Джерело: складено автором за даними [11]

Видатки на освіту становили 187,1 млрд грн, що на 21,4 млрд грн, або на 11%, більше, ніж у минулому році. Видатки на пенсії збільшилися на 12% та становили 8,9 млрд. грн. Сума видатків на медицину в 2019 р. порівняно з 2017 р. зменшилися на 4%, а видатки на правоохоронні органи збільшилися на 8%.

На транспортні видатки відійшло 40,7 млрд грн, що на 1,6 млрд грн менше, ніж у 2018 р. Відсотки за заповиченнями станом на 2019 р. становили 8 млн грн, що порівняно з 2018 р. має більший показник на 3 млн грн. На соціальних захист із місцевих бюджетів було виділено видатків за 2019 р. на суму 94,2 млрд грн, що на 46% менше, ніж у минулому році.

На утримання органів місцевого самоврядування, а саме на чиновницький апарат, видатки у 2019 р. становили 34 млрд грн, що на 6,1 млрд грн, або на 18%, більше, ніж у минулому році. Видатки на культуру і спорт та комунальне господарство збільшилися на 13%, а витрати на сільське господарство – на 25%. На охорону довкілля було витрачено у 2019 р. 3,4 млрд грн, що лише на 4 млн грн більше, ніж у 2018 р. Незначні зміни видатків у порівнянні 2018 та 2019 рр. були надані для забезпечення паливно-енергетичного комплексу і становили різницю у 3 млн грн.

Протягом 2019 р. з місцевих бюджетів витрати були здійснені у сумі 557,01 млрд грн. Найбільшу частку у загальній сумі за рік мали такі статті витрат, як освіта (34%), соціальний захист (17%) та медицина (16%), що вказує на соціальне спрямування видатків, у результаті чого підвищується якість соціальних послуг, якість надання послуг у сфері освіти, реалізуються пріоритетні інвестиційні проекти соціально-економічного розвитку областей, здійснюється модернізація системи охорони здоров'я, створюються умови для всебічного та повноцінного розвитку дітей.

Не меншу зацікавленість у фінансуванні пріоритетних напрямів розвитку областей та регіонів демонструє й держава. До того як розпочалась реформа децентралізації, в Україні рівень державної

підтримки місцевого та регіонального розвитку був низьким.

Починаючи з 2014 р. держава демонструє повну зацікавленість у розвитку ОТГ. Було прийнято низку нормативно-правових актів, упроваджено державну регіональну політику, що спрямована на фінансову підтримку розвитку регіонів і громад, створення умов для динамічного та збалансованого розвитку територій.

У 2014 р. на соціально-економічний розвиток громад до місцевих бюджетів передавалося лише 0,5 млрд грн, станом на 2019 р. цей показник збільшився у 41,5 рази (рис. 5).

Починаючи з 2015 р. спостерігається збільшення субвенції на соціально-економічний розвиток, а також поступово з'являлися нові статті державної фінансової підтримки: державний фонд регіонального розвитку (2015 р.), субвенція на інфраструктуру ОТГ (2016 р.), кошти на будівництво спортивних суб'єктів, субвенція на розвиток медицини у сільській місцевості, кошти на підтримку секторальної регіональної підтримки (2017 р.).

Значущість державної фінансової підтримки місцевого та регіонального розвитку полягає у тому, що за допомогою неї відбувається приріст в основних фондах громад, а отже, зберігається частка власних фінансових ресурсів, яка може бути використана на інші заплановані цілі громади. Окрім того, важливим є те, що з 2017 р. остаточно закріпилася кількість державних джерел фінансування, сьогодні державна фінансова підтримка становить сім джерел (у 2014 р. – одне джерело).

Отже, проаналізувавши фінансові результати місцевих бюджетів на державному рівні, визначивши їхню частку у Зведеному бюджеті України та ВВП і місцевому, визначивши їхню структуру доходів, видатків та державну фінансову підтримку в умовах реформи децентралізації, було сформовано основні чинники формування сучасного стану місцевих бюджетів:

– дії уряду, спрямовані на розвиток реформи децентралізації;

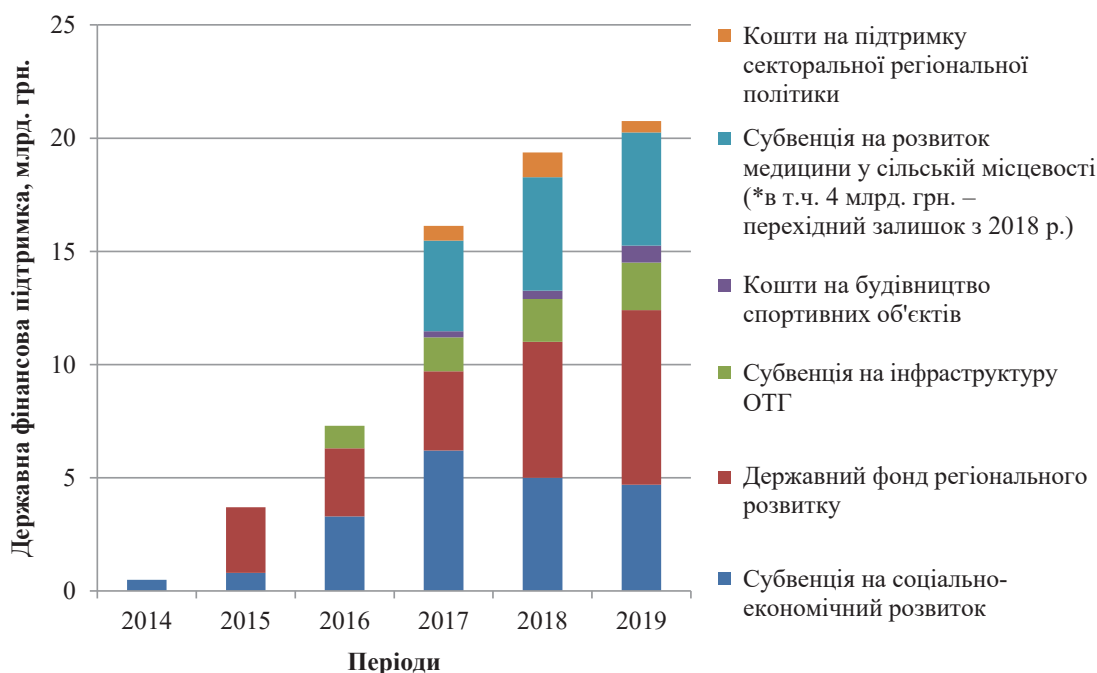


Рис. 5. Динаміка державної фінансової підтримки місцевого та регіонального розвитку, 2014–2020 рр., млрд грн

Джерело: складено автором за даними [8]

- прискорене зростання ОТГ в Україні;
- розвиток та розширення повноважень органів місцевого самоврядування;
- ефективне адміністрування податків і зборів;
- підвищення зацікавленості місцевого самоврядування у поповненні власних бюджетів;
- стимулювання соціально-економічного розвитку територій.

Виходячи з вищезазначеного, зроблено висновок, що найбільшим рушієм сталого та прискореного розвитку територій стала зацікавленість самого місцевого самоврядування. Запорукою зміцнення економічного потенціалу територіальних громад стануть відповідні управлінські рішення керівництва ОТГ щодо посилення чинників формування стану місцевих бюджетів за рахунок використання наявних та потенційних шляхів надходжень фінансових ресурсів територій, раціонального та ефективного їх розподілу, підвищення зацікавленості мешканців громади у розвитку, активно використовуючи отримані повноваження від змін до Бюджетного та Податкового кодексів, Конституції України та реалізації в країні реформи децентралізації.

Висновки. Провівши оцінювання результатів упровадження реформи децентралізації, визначено, що під впливом змін у сучасній Україні відкриваються нові фінансові можливості для місцевого самоврядування. Разом із цим сучасні умови потребують від ОТГ відповідних управлінських дій. Керівникам ОТГ необхідно активізувати громадську активність, розвиваючись у соціальному та економічному напрямках, поповнюючи місцеві бюджети та створюючи належну базу фінансових ресурсів задля сталого та прискореного розвитку територій. Забезпечити такі дії можливо за рахунок посилення виділених чинників формування стану місцевих бюджетів.

Продовження підтримки з боку влади у створенні сприятливих економічних та законодавчих умов, правильність розпорядження коштами і професійна компетенція керівників громад призведуть до прискореного наповнення місцевих бюджетів, розвитку та розквіту місцевого самоврядування в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ганущак Ю. Місцеві бюджети. URL: [https://despro.org.ua/media/upload/m_scev_byudzheti_do_druku_21_08_2012\(1\).pdf](https://despro.org.ua/media/upload/m_scev_byudzheti_do_druku_21_08_2012(1).pdf) (дата звернення: 07.10.2020).
2. Берданова О.В. Всеукраїнська мережа фахівців та практиків з регіонального і місцевого розвитку. URL: https://regionet.org.ua/files/05.RLD_Resource_Berdanova_Materials_UA.pdf (дата звернення: 07.10.2020).
3. Вориславська О.М. та ін. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України. URL: [https://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_evropejskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni\(2\).pdf](https://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_evropejskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni(2).pdf) (дата звернення: 07.10.2020).
4. Зубенко В.В. та ін. Сучасна бюджетна система: правила та процедури. URL: https://www.ibser.org.ua/sites/default/files/170x240_preview_0.pdf (дата звернення: 07.10.2020).
5. Юрій С.І., Дем'янишин В.Г., Кириленко О.П. Бюджетна система. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/5211/1/d0%91%d1%8e%d0%b4%d0%b6%d0%b5%d1%82%d0%bd%d0%b0%20%d1%81%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0.%20%d0%9f%d1%96%d0%b4%d1%80%d1%83%d1%87%d0%bd%d0%b8%d0%ba.pdf> (дата звернення: 07.10.2020).
6. Кравченко В.І. Місцеві фінанси України : навчальний посібник. Київ, 2010. 487 с.
7. Доходи місцевих бюджетів України. URL: <http://old.cost.ua/budget/revenue/> (дата звернення: 09.11.2020).
8. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 грудня 2019 року. URL: [https://despro.org.ua/media/upload/m_scev_byudzheti_do_druku_21_08_2012\(1\).pdf](https://despro.org.ua/media/upload/m_scev_byudzheti_do_druku_21_08_2012(1).pdf) (дата звернення: 13.11.2020).
9. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 10 вересня 2020 року. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/593/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3_10.09.2020.pdf (дата звернення: 16.11.2020).
10. Місцеві бюджети: експерти проаналізували результати 9 місяців 2019 року. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/11861?page=4> (дата звернення: 16.11.2020).
11. Бюджет України. URL: <http://old.cost.ua/budget/> (дата звернення: 16.11.2020).
12. Видатки місцевих бюджетів України за функціональною ознакою. URL: <http://old.cost.ua/budget/expenditure/elements/> (дата звернення: 17.11.2020).

REFERENCES:

1. Hanushchak Yu. Mistsevi biudzhety [Local budgets]. Available at: [https://despro.org.ua/media/upload/m_scev_byudzheti_do_druku_21_08_2012\(1\).pdf](https://despro.org.ua/media/upload/m_scev_byudzheti_do_druku_21_08_2012(1).pdf) (accessed October 7, 2020).
2. Berdanova O.V. (2014) Vseukrainska merezha fakhivtsiv ta praktikiv z regionalnoho i mistsevoho rozvytku [All-Ukrainian network of specialists and practitioners in regional and local development]. Available at: https://regionet.org.ua/files/05.RLD_Resource_Berdanova_Materials_UA.pdf (accessed October 7, 2020).
3. Vorislavskaya O.M., Zaverukha I.B., Zakharchenko E.M., Kurinyi A.V., Shkolyk A.M., Nicole Topperwin (2012) Detsentralizatsiia publichnoi vlady: dosvid yevropejskykh krain ta perspektivy Ukrainy [Decentralization of public power: experience of European countries and prospects of Ukraine]. Available at: [https://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_evropejskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni\(2\).pdf](https://despro.org.ua/media/upload/decentral_zac_ua_publ_chno_vladi_dosv_d_evropejskih_derzhav_ta_perspektivi_ukra_ni(2).pdf) (accessed October 7, 2020).
4. Zubenko V.V., Krupnyk A.S., Shapoval T.A., Holynska O.V. (2017) Suchasna biudzhethna sistema: pravyla ta protsedury [Modern budget system: rules and procedures]. Available at: https://www.ibser.org.ua/sites/default/files/170x240_preview_0.pdf (accessed October 7, 2020).
5. Iurii S.I., Demianyshyn V.H., Kyrylenko O.P. (2013) Biudzhethna sistema [Budget system]. Available at: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/5211/1/d0%91%d1%8e%d0%b4%d0%b6%d0%b5%d1%82%d0%bd%d0%b0%20%d1%81%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0.%20%d0%9f%d1%96%d0%b4%d1%80%d1%83%d1%87%d0%bd%d0%b8%d0%ba.pdf> (accessed October 7, 2020).
6. Kravchenko V.I. (2010) Mistsevi finansy Ukrainy: navch. posibnyk [Local Finance of Ukraine: tutorial]. Kyiv, 487 p. (in Ukrainian)
7. Dokhody mistsevykh biudzhativ Ukrainy [Revenues of local budgets of Ukraine]. Available at: <http://old.cost.ua/budget/revenue/> (accessed November 9, 2020).
8. Monitorynh protsesu detsentralizatsii vlady ta reformuvannya mistsevoho samovriaduvannya stanom na 10 hrudnia 2019 roku [Monitoring the process of decentralization of power and reform of local self-government as of December 10, 2019]. Available at: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/506/10.12.2019.pdf> (accessed November 13, 2020).
9. Monitorynh protsesu detsentralizatsii vlady ta reformuvannya mistsevoho samovriaduvannya stanom na 10 veresnia 2020 roku [Monitoring the process of decentralization of power and reform of local self-government as of September 10, 2020]. Available at: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/593/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3_10.09.2020.pdf (accessed November 16, 2020).
10. Mistsevi biudzhety: eksperty proanalizuvaly rezultaty 9 misiatsiv 2019 roku [Local budgets: experts analyzed the results of 9 months of 2019]. Available at: <https://decentralization.gov.ua/news/11861?page=4> (accessed November 16, 2020).
11. Biudzheth Ukrainy [Budget of Ukraine]. Available at: <http://old.cost.ua/budget/> (accessed November 16, 2020).
12. Vydatky mistsevykh biudzhativ Ukrainy za funktsionalnoi oznakoiu [Expenditures of local budgets of Ukraine on a functional basis]. Available at: <http://old.cost.ua/budget/expenditure/elements/> (accessed November 17, 2020).

Стаття надійшла до редакції 15.12.2020.
The article was received 15 December 2020.